

2009/113-5

Kostnadsfördelning för elever vid riksgymnasierna och principer för statens ersättning till de anordnande kommunerna

Regeringen
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Uppdrag till Statskontoret om ersättning för elever i specialskolan och gymnasieutbildning för funktionshindrade

Regeringen gav den 23 april 2009 Statskontoret i uppdrag att se över hur kommunernas ersättning till staten för elever i specialskolan har påverkat inskrivningen i specialskolan. Utifrån detta ska Statskontoret föreslå principer för kommunernas ersättning och föreslå nya ersättningsnivåer.

Statskontoret ska också överväga om differentierade ersättningsnivåer bör införas inom specialskolans målgrupp utifrån kostnader för de olika elevgrupperna, fördelade på olika poster som t.ex. undervisning, boende och fritid.

Vidare uppdrar regeringen åt Statskontoret att utreda och lämna förslag på hur statens, kommunernas och i förekommande fall landstingens ekonomiska ansvar ska fördelas avseende kostnaderna för elever som deltar i riksgymnasieutbildning för funktionshindrade.

Statskontoret överlämnar härmed promemorian *Kostnadsfördelning för elever vid riksgymnasierna och principer för statens ersättning till de anordnande kommunerna*. Den del av uppdraget som rör ersättningen för elever i specialskolan redovisades den 29 januari 2010.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Forsknings- och utredningschef Laura Hartman och utredare Erik Magnusson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Erik Magnusson

1 Uppdraget till Statskontoret

På fem orter i landet bedrivs riksrekryterande utbildning för ungdomar med vissa angivna funktionsnedsättningar vid så kallade riksgymnasier. Det gäller bland andra svårt rörelsehindrade, döva, dövblinda och hörselskadade ungdomar samt ungdomar med språkstörning.

Statskontoret har fått regeringens uppdrag att utreda och lämna förslag på hur statens, kommunernas och i förekommande fall landstingens ekonomiska ansvar för riksgymnasieverksamheten ska fördelas. Statskontoret ska även föreslå principer för statens framtida ersättning till de kommuner som anordnar gymnasieutbildningen.

En central aspekt för frågan om kostnadsfördelningen mellan staten å ena sidan och kommunerna och landstingen å den andra, är de motiv som ligger bakom det statliga åtagandet på området. Som Statskontoret tolkar uppdraget handlar det således om att bedöma huruvida dagens kostnadsfördelning speglar detta åtagande.

Frågan som rör principerna för statens framtida ersättning till de *anordnande* kommunerna tolkar Statskontoret som en fråga om hur statens ersättning till dessa bör utformas och organiseras.

Statskontorets uppdrag har bedrivits parallellt med Specialpedagogiska skolmyndighetens uppdrag angående gymnasieutbildning för elever med funktionshinder.¹ Vad gäller frågan om principerna för statens framtida ersättning till de anordnande kommunerna skulle Statskontoret enligt uppdraget beakta det underlag som har tagits fram inom ramen för Specialpedagogiska skolmyndighetens rapport² som blev klar i slutet av december år 2009. Myndigheten skulle även enligt sitt uppdrag bistå Statskontoret med det underlag som skulle behövas för att fullgöra föreliggande uppdrag. Därmed bedömdes att Statskontoret inte skulle behöva göra egna empiriska undersökningar. Dessa förutsättningar var också något som betonades i den dialog mellan Statskontoret och Utbildningsdepartementet som föregick uppdraget. De uppgifter som myndigheten samlat in och redovisat har påverkat Statskontorets möjlighet till analys och fördjupning.

Statskontorets uppdrag har genomförts av Erik Magnusson (projektledare) och Annika Gustafsson.

¹ U2009/2701/G m.fl., regeringsbeslut nr. 1:5

² Redovisning av regeringsuppdrag angående gymnasieutbildning för elever med funktionshinder. Specialpedagogiska skolmyndigheten 2009-12-21, dnr ALL 2009/403.

2 Riksgymnasieverksamheten

Riksgymnasieverksamheten omfattar Rh-anpassad gymnasieutbildning, riksgymnasieskolan för döva och hörselskadade (RGD/RGH) samt gymnasiesärskolan för döva och hörselskadade (Rgysär D/H). Inledningsvis beskriver vi kortfattat de olika verksamheterna.

2.1 Svårt rörelsehindrade

Svårt rörelsehindrade ungdomar har enligt skollagen rätt att få speciellt anpassad utbildning vid gymnasieskolor i vissa kommuner i landet.³ Rörelsehindret ska ensamt eller i kombination med annat funktionshinder medföra att personen behöver tillgång till en gymnasieskola med s.k. Rh-anpassad utbildning för att kunna följa ett program. Eleven ska också ha behov av habilitering samt i vissa fall boende i elevhem och omvårdnad i boendet.⁴

Rh-anpassad gymnasieutbildning finns i Stockholm, Göteborg, Umeå och Kristianstad. På varje ort är respektive huvudman ansvarig för anordnandet av utbildningen, boendet och habiliteringen. I Umeå och Kristianstad ansvarar kommunen för utbildningen, boendet och habiliteringen. I Stockholm ansvarar kommunen för utbildningen, medan landstinget ansvarar för boendet och habiliteringen. I Göteborg ansvarar kommunen för utbildningen, medan en stiftelse ansvarar för boendet och habiliteringen. Det innebär att sammanlagt sex huvudmän är ansvariga för olika delar av verksamheten.

Staten ansvarar för antagningen till den Rh-anpassade gymnasieutbildningen genom Nämnden för antagning till specialskolan och Rh-anpassad utbildning vid Specialpedagogiska skolmyndigheten.⁵ Elever från hela landet har rätt att söka sig till utbildningen. Alla som uppfyller kriterierna för antagningen beviljas en plats. Det innebär att det inte finns några begränsningar i antalet platser. Nämnden avgör också om eleven ska tilldelas en plats på ett elevhemsboende.

Gymnasierna hade tillsammans ungefär 170 elever år 2009. I början av läsåret 2009/10 var antalet elever 159, varav 85 hade en plats på ett elevhem. Uppskattningsvis var 75 elever folkbokförda i någon av de anordnande kommunerna.

³ 5 kap. 7, 27–32 §§ skollagen (1985:1100).

⁴ 5 kap. 27 § skollagen (1985:1100).

⁵ 5 kap. 30 § skollagen (1985:1100) och 19 § förordning (2009:1216) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

2.2 Döva och hörselskadade m.fl.

Örebro kommun får i sin gymnasieskola anordna utbildning för elever från hela landet som är döva, hörselskadade, dövblinda eller har en språkstörning. Verksamheten, som regleras i gymnasieförordningen, brukar benämnas riksgymnasieskolan för döva och hörselskadade (RGD/RGH). Mer specifikt utgörs målgruppen av elever som är döva eller hörselskadade och som är beroende av en teckenspråkig miljö. Den utgörs också av hörselskadade elever som trots användning av tekniska hjälpmedel och andra stödinsatser inte kan följa reguljär undervisning i gymnasieskolan. Till målgruppen hör även elever som är dövblinda samt elever som har en språkstörning och behöver insatser av samma slag som döva.⁶

I ett avtal mellan staten och Örebro kommun regleras parternas åtagande. Avtalet tecknades år 2001 och hanteras av Utbildningsdepartementet. Enligt avtalet omfattar åtagandet för Örebro kommun en dimensionering av utbildningen för upp till 450 elever, inklusive elever folkbokförda i Örebro.⁷ Örebro kommun ska anvisa kost och logi för de elever som behöver och så önskar. Kommunen ansvarar också för att eleverna får den hjälp i övrigt som funktionsnedsättningen medför.⁸

Staten har också ingått avtal med Örebro kommun om att kommunen i sin gymnasiesärskola ska ta emot döva eller hörselskadade elever med utvecklingsstörning. Eleverna ska på grund av sitt funktionshinder inte kunna undervisas tillsammans med andra elever i gymnasiesärskolan i sin hemkommun. Verksamheten brukar benämnas gymnasiesärskolan för döva och hörselskadade (Rgysär D/H). Avtalet som tecknades år 2000 hanteras av Utbildningsdepartementet. Åtagandet för Örebro kommun omfattar utbildning och boendeomsorg för upp till 30 elever från hela landet, inklusive elever folkbokförda i Örebro.⁹

Till skillnad från den Rh-anpassade utbildningen svarar den anordnande kommunen, dvs. Örebro kommun, för antagningen till båda riksgymnasieverksamheterna (RGD/RGH samt Rgysär D/H). Om det finns behov får kommunen organisera utbildning för fler elever än vad som avtalats med staten. Statligt verksamhetsstöd ska dock inte utgå för fler än 450 elever inom RGD/RGH respektive 30 elever inom Rgysär D/H. I gymnasieförordningen har regeringen angett att om antalet platser inom RGD/RGH inte

⁶ 9 kap. gymnasieförordningen (1992:394).

⁷ Godkännande av avtal mellan staten och Örebro kommun om den gymnasiala utbildningen i Örebro för döva och hörselskadade samt dövblinda ungdomar. Regeringsbeslut 62, 2001-12-20, dnr U2001/277/G.

⁸ 9 kap. 13 § gymnasieförordningen (1992:394).

⁹ Godkännande av avtal mellan staten och Örebro kommun om utbildning inom Örebro gymnasiesärskola för döva/hörselskadade utvecklingsstörda elever från hela landet. Regeringsbeslut 12, 2001-01-18, dnr U1998/4354/G.

räcker till alla sökande ska de elever som har störst behov av utbildningen ges företräde.¹⁰ Motsvarande krav har inte ställts på Rgysär D/H.

Den avtalade utbildningen, som bedrivs vid flera av kommunens skolor, omfattade år 2008 totalt 492 elever. Av dessa var 449 elever inom RGD/RGH och 43 inom Rgysär D/H. Av de 449 eleverna i RGD/RGH var 81 elever folkbokförda i Örebro kommun. Av de 43 eleverna i Rgysär D/H var 3 elever från Örebro.¹¹ I början av läsåret 2009/10 uppgår antalet elever till cirka 500 totalt.¹²

¹⁰ 9 kap. 10 § gymnasieförordningen (1992:394).

¹¹ Redovisning med årsbokslut 2008 från Gymnasieförvaltningen i Örebro kommun, ärendenr Gy 51/2009 och Gy 82/2009.

¹² Uppgifter i Specialpedagogiska skolmyndighetens rapport.

3 Verksamheternas kostnader och finansiering

För att kunna analysera de olika aktörernas kostnadsfördelning redovisar Statskontoret i det följande vad riksgymnasieverksamheterna uppskattas kosta och hur de finansieras. Uppgifterna bygger på den rapport som Specialpedagogiska skolmyndigheten redovisade till regeringen i december 2009,¹³ kompletterad med uppgifter från en undersökning av Specialpedagogiska institutet år 2008¹⁴, regleringsbrev och avtal, senast tillgängliga statistik samt redovisningar av verksamheterna. Tillgängliga uppgifter avser inte sällan olika perioder. I flera fall saknas det också uppgifter som skulle ha varit relevanta för Statskontorets uppdrag. I många fall finns exempelvis inga kostnader redovisade. För att ändå få en uppfattning om kostnaderna bygger vår redovisning i dessa fall på de intäkter som kommunerna beräknas få för den aktuella verksamheten.

Sammantaget ska Statskontorets sammanställningar därför ses som en grov uppskattning av kostnader och kostnadsfördelning.

3.1 Rh-anpassade gymnasieutbildningen

Kostnaderna för den Rh-anpassade gymnasieverksamheten är fördelade mellan staten och de kommuner och landsting som eleverna kommer ifrån. Det finns inga tillförlitliga uppgifter om vad verksamheten på de fyra orterna totalt sett kostar. Baserat på de ersättningar som under ett år betalas till de berörda huvudmännen har Statskontoret emellertid kunnat uppskatta kostnaderna till runt 185 miljoner kronor.

3.1.1 Utbildning och stöd i utbildningen

De fyra anordnande kommunerna finansierar kostnaderna för elevernas utbildning och stöd i utbildningen med hjälp av statsbidrag, interkommunala ersättningar samt anslag från den egna kommunen

Staten ger ett elevbaserat tilläggsbidrag till de anordnande kommunerna för utbildningen för de svårt rörelsehindrade eleverna. Skolverket disponerar och betalar ut medlen i februari och november varje år med de belopp som regeringen har angett i myndighetens regleringsbrev.¹⁵ Det finns inga villkor uppställda från vare sig regeringen eller Skolverket om hur medlen

¹³ Redovisning av regeringsuppdrag angående gymnasieutbildning för elever med funktionshinder. Specialpedagogiska skolmyndigheten 2009-12-21, dnr ALL 2009/403.

¹⁴ Rapportering av regeringsuppdrag om riksgymnasierna i Specialpedagogiska institutets regleringsbrev 2008. Specialpedagogiska institutet 2008-05-12, dnr 01-2008/1630.

¹⁵ Skolverkets regleringsbrev, anslag 25:6 ap. 2 för år 2008 och anslag 1:6, ap. 2. för år 2009 och 2010.

får användas. Utbetalningen åtföljs inte heller av några krav på återrapportering.

År 2008 betalade Skolverket ut sammanlagt nära 55 miljoner kronor till de fyra kommunerna, vilket motsvarade i genomsnitt 308 500 kronor per elev. År 2009 betalade Skolverket ut nära 54 miljoner kronor och kommer under år 2010 att betala ut 51 miljoner kronor. Beloppen för 2008 och 2009 fördelar sig på kommunerna enligt tabellen nedan. Bidraget per elev är cirka 29 000 kronor högre för Umeå kommun än för de övriga kommunerna.

Statligt tilläggsbidrag i kronor till kommuner som anordnar Rh-anpassad gymnasieutbildning budgetåret 2008 respektive 2009.

Anordnande kommun	Bidrag 2008	Elevplatser	Bidrag 2009	Elevplatser
Göteborg	14 617 000	48	15 626 000	50
Kristianstad	14 312 000	47	14 688 000	47
Stockholm	17 357 000	57	14 688 000	47
Umeå	8 626 000	26	8 853 000	26
Totalt bidrag för elevplatser	54 912 000	178	53 855 000	170
Bidrag per elev	308 500		316 800	

Källa: Regleringsbrev för Skolverket, Statskontorets bearbetning

För de elever som inte är hemmahörande i den kommun där gymnasieskolan ligger har den anordnande kommunen rätt till ersättning från elevens hemkommun för sina kostnader för elevens utbildning, så kallad interkommunal ersättning.¹⁶ Denna ersättning utgörs av en programkostnad som varierar beroende på gymnasieprogram, en extra ersättning samt elevassistans. Den extra ersättningen som regleras i en särskild förordning ligger på 8 000 kronor per år.¹⁷ Beloppet har inte ändrats sedan förordningen började tillämpas höstterminen 1992.

Utifrån Skolverkets statistik är det möjligt att mycket grovt beräkna programkostnaden för en elev i de fyra kommunerna. Programkostnaderna varierade stort mellan kommunerna år 2008, men var i genomsnitt cirka 84 000 kronor per elev för kommunens egna¹⁸ elever. Kostnader för elevassistans kan tillkomma.

Specialpedagogiska institutet redovisade i sin rapport att de fyra kommunerna hade intäkter från interkommunal ersättning som sammanlagt uppgick till 16,7 miljoner kronor för år 2007.¹⁹ Enligt Statskontorets beräkning mot-

¹⁶ 10 kap. 9 § gymnasieförordningen (1992:394).

¹⁷ Förordning (SKOLFS 1992:44) om extra ersättning för vissa handikappade elever vid studier i gymnasieskola. Förordningstexten avser 4 000 kronor per termin. Förordningen omfattar endast Göteborg, Stockholm och Umeå.

¹⁸ Kostnaden avser elever som är folkbokförda i var och en av de fyra anordnande kommunerna.

¹⁹ Rapportering av regeringsuppdrag om riksgymnasierna i Specialpedagogiska institutets regleringsbrev 2008. Specialpedagogiska institutet 2008-05-12, dnr 01-2008/1630.

svarade det i genomsnitt 247 000 kronor per elev²⁰. Ersättningen motsvarar troligen utbildningskostnaden inklusive elevassistans.²¹ Statskontoret uppskattar att ersättningen för elevassistans, utifrån de anordnande kommunernas redovisade kostnader för år 2007, utgjorde i genomsnitt 137 000 kronor av den totala ersättningen.

Utifrån Specialpedagogiska skolmyndighetens rapport går det inte att utläsa vad de anordnande kommunerna betalar till verksamheten för sina egna elever, dvs. de elever som är folkbokförda i kommunen. Utifrån Specialpedagogiska institutets undersökning uppgick emellertid intäkterna från kommunala anslag år 2007 till ett belopp om sammanlagt 1,5 miljoner kronor. Om beloppet slås ut på de elever som var folkbokförda i någon av de anordnande kommunerna motsvarar det knappt 20 000 kronor per elev.²²

3.1.2 Boende och omvårdnad samt habilitering

Utöver ersättning för utbildningen ska elevens hemkommun betala viss ersättning för kostnader för boende och omvårdnad i boendet. Elevens hemlandsting²³ ska betala viss ersättning för kostnader för habilitering. Ersättningen ska betalas till Specialpedagogiska skolmyndigheten som också hanterar avtalen med de fyra²⁴ omvårdnadshuvudmännen.²⁵ Ersättningen för boende och omvårdnad i boendet som hemkommunen ska betala ska enligt gymnasieförordningen utgöra *en tredjedel* av de genomsnittliga kostnaderna för insatserna per elev. Detsamma gäller den ersättning som hemlandstinget ska betala för kostnader för habilitering.²⁶

Staten står för resterande del av omvårdnadshuvudmännens kostnader för elevhemsboende (inklusive omvårdnad i boendet) och för habilitering. Specialpedagogiska skolmyndigheten disponerar medel för detta.²⁷

Inför varje läsår gör Specialpedagogiska skolmyndigheten en beräkning av vad elevernas hemkommuner och hemlandsting ska betala för insatserna. Beräkningen bygger på en genomsnittskostnad för boende och omvårdnad respektive habilitering hos de fyra berörda omvårdnadshuvudmännen.²⁸

²⁰ Statskontoret har här utgått från det antal elever som bor i elevhem och som inte är folkbokförda i den anordnande kommunen. Enligt uppgift från Specialpedagogiska skolmyndigheten rörde det sig om totalt 92 elever år 2007.

²¹ För Göteborg särredovisades intäkter från elevassistans i en särskild post.

²² Umeå redovisade 933 400 kronor, Stockholm 611 400 kronor samt Göteborg och Kristianstad 0 kronor vardera i totala intäkter av kommunala anslag. Vi har antagit att utbildningen för ungefär 80 elever delvis borde finansieras av de anordnande kommunerna.

²³ Hemlandsting eller i förekommande fall hemkommun.

²⁴ Omvårdnadshuvudmännen Umeå kommun, Kristianstad kommun, Stockholms läns landsting samt Stiftelsen Bräcke Diakoni.

²⁵ 5 kap. 31 a § skollagen (1985:1100).

²⁶ 10 kap. 11 § gymnasieförordningen (1992:394).

²⁷ Anslag 1:6, ap. 4.

²⁸ Specialpedagogiska skolmyndighetens föreskrifter (SKOLFS 2009:25) om ersättning för vissa kostnader enligt skollagen.

Enligt överenskommelserna för läsåret 2009/10 uppgår kostnaden för boendet för 85 elever till totalt 77,2 miljoner kronor, eller i genomsnitt 908 500 kronor per boende elev. Kostnaderna för habilitering för 159 elever uppgår till totalt 38,6 miljoner kronor, eller 242 700 kronor per elev.

Av tabellen nedan framgår hur kostnaderna fördelar sig mellan staten, elevernas hemkommuner och hemlandsting. Statsbidraget uppgår sammanlagt till 73,8 miljoner kronor för de samlade omvårdnadsinsatserna på 115,8 miljoner kronor.

Hemkommunernas och hemlandstingens ersättning till och statens bidrag i kronor till omvårdnadshuvudmännen samt, inom parentes, ersättning/bidrag per elev för läsåret 2009/10.

	Hem- kommunerna	Hem- landstingen	Statsbidrag	Elevavgifter m.m.	Total kostnad
Boende och omvårdnad	25 738 000 (302 800)	–	49 191 000 (578 700)		77 224 000
Habilitering	–	12 863 100 (80 900)	24 620 000 (154 800)		38 585 000
Totalt	25 738 000	12 863 100	73 811 000	3 397 000	115 809 000

Källa: Specialpedagogiska skolmyndighetens avtal med omvårdnadshuvudmännen, Statskontorets bearbetning

Specialpedagogiska skolmyndigheten ska bistå de huvudmän som svarar för verksamheten med särskilda omvårdnadsinsatser med administrativa tjänster i samband med att hemkommuner och hemlandsting betalar sådan ersättning.²⁹ Det innebär att myndigheten fakturerar berörda hemkommuner och hemlandsting för insatserna.³⁰ Beloppen överförs därefter till respektive huvudman.

Huvudmannen får inte ta ut avgifter av eleverna för insatser för omvårdnad i boendet och för habilitering. Däremot får den som är huvudman för boendet ta ut avgifter för kost och logi.³¹

Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutade år 2009 att elevavgiften för kost och logi ska vara 3 000 kronor i månaden, varav 1 500 kronor för kost och 1 500 kronor för logi. Avgiften för ett helt läsår får dock uppgå till högst 27 000 kronor.³² Avgiften ska betalas av eleven eller elevens vårdnadshavare till den huvudman som svarar för boendet.

²⁹ 4 § förordning (2009:1216) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

³⁰ Specialpedagogiska skolmyndighetens föreskrifter (SKOLFS 2009:25) om ersättning för vissa kostnader enligt skollagen.

³¹ 31 § skollagen (1985:1100).

³² Specialpedagogiska skolmyndighetens föreskrifter (SKOLFS 2009:24) om avgifter för kost och logi för vissa elever som bor i elevhem.

Elever inom den Rh-anpassade gymnasieutbildningen som tillfälligt bor på orten³³ har dock rätt till skälig ersättning från staten för bland annat kost och logi genom det s.k. Rg-bidraget.³⁴ Bidraget, som hanteras av Centrala studiestödsnämnden (CSN),³⁵ ska täcka de kostnader som eleven har för boendet. CSN betalar ut bidraget månadsvis i förskott till elevens föräldrar eller annan vårdnadshavare som därefter ska betala huvudmannen. Om eleven är myndig betalas bidraget ut till eleven.

Utbetalt Rg-bidrag i kronor för boende (kost och logi) till elever på de fyra studieorterna för Rh-anpassad utbildning för läsåret 2008/09.

	Göteborg	Kristianstad	Stockholm	Umeå	Totalt
Totalt bidrag	576 000	732 960	159 000	257 545	1 725 505
Bidrag per elev	20 571	20 942	13 250	18 396	19 388

Källa: Centrala studiestödsnämnden, Statskontorets bearbetning

Lsåret 2008/09 betalade CSN ut drygt 1,7 miljoner kronor i bidrag för boende till 89 elever vid de fyra utbildningsorterna. Det motsvarar i genomsnitt 19 400 kronor per boende elev. Det bidrag CSN betalar ut till eleven bör alltså vägas samman med det statsbidrag till boende och omvårdnad som Specialpedagogiska skolmyndigheten betalar ut. Sammanlagt utgör statens stöd till boende och omsorg *två tredjedelar* av huvudmännens kostnader. Statens stöd till huvudmännens kostnader för habilitering uppgår också till två tredjedelar.

3.1.3 Resor för boende elever

En elev som tillfälligt bor på utbildningsorten kan få Rg-bidrag för skäliga kostnader för resor. Det gäller:

- Resa från den ordinarie bostadsorten till skolan vid läsårets början och från skolan till den ordinarie bostadsorten vid läsårets slut,
- högst 18 fram- och återresor mellan utbildningsorten och den ordinarie bostadsorten för eleven eller för en familjemedlem eller någon annan närstående till eleven, och
- dagliga resor mellan bostaden på utbildningsorten och utbildningsplatsen.

³³ Elevhemsboende kan motiveras av att avståndet till den ordinarie bostaden i hemkommunen överstiger rimligt pendlingsavstånd, eller om det finns särskilda skäl.

³⁴ Förordning (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 1995:26) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Bidrag lämnas endast för den del av kostnaderna som överstiger den ersättning som eleven får i form av sjukersättning eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan.

³⁵ Anslag 1:4, ap. 1.

Utbetalt Rg-bidrag i kronor för resor till elever på de fyra studieorterna för Rh-anpassad utbildning för läsåret 2008/09.

	Göteborg	Kristianstad	Stockholm	Umeå	Totalt
Dagliga resor	0	0	0	322 763	322 763
Hemresor	1 253 281	1 117 492	263 497	1 036 482	3 670 752
Totalt bidrag	1 253 281	1 117 492	263 497	1 359 245	3 993 515
Bidrag per elev	44 760	31 928	21 958	97 089	44 871

Källa: Centrala studiestödsnämnden, Statskontorets bearbetning

Lsåret 2008/09 betalade CSN ut nästan 4 miljoner kronor i bidrag för resor till sammanlagt 89 elever på de fyra utbildningsorterna. Genomsnittligt sett uppgick bidraget till 44 900 kronor per elev. Det är endast elever i Umeå som får ersättning för dagliga resor, vilket sannolikt kan förklaras av avståndet mellan elevhemmet och skolan.

3.2 Gymnasieutbildningen i Örebro

Kostnaderna för verksamheten inom RGD/RGH och Rgysär D/H finansieras av staten och kommunerna. Enligt Örebro kommuns redovisning för år 2008 kostade verksamheten inom RGD/RGH totalt 145 miljoner kronor och inom Rgysär D/H totalt 35 miljoner kronor.

3.2.1 Utbildning

Örebro kommun finansierar kostnaderna för elevernas utbildning med statsbidrag, interkommunal ersättning från elevernas hemkommuner samt anslag från Örebro kommun för egna elever. Statsbidraget utbetalas av Skolverket enligt myndighetens regleringsbrev och de upprättade avtalen.³⁶

Statsbidraget vad gäller RGD/RGH omfattar ett elevbaserat stöd (6§), medel för särskilda stödinsatser åt dövblinda ungdomar (8§) samt ett särskilt bidrag för en basorganisation för verksamheten med dövblinda ungdomar (9§). Det elevbaserade verksamhetsstödet lämnas för sammanlagt högst 450 elever. Stödet enligt 6 och 9 §§ finns angivna med belopp i avtalet och räknas årligen upp med skolindex. Stödet enligt 8 § anvisas utifrån underlag som Örebro kommun lämnar till Utbildningsdepartementet varje år.

Statsbidraget vad gäller Rgysär D/H omfattar ett stöd (6§) för högst 30 elever. Örebro kommun redovisar årligen till Utbildningsdepartementet genomsnittligt antal elever under bidragsåret samt en prognos för det kommande året. Eftersom verksamheten har expanderat och nu uppgår till runt 40 elever per år har Örebro kommun ansökt om och beviljats utökad

³⁶ Anslag 1:6, ap.2 Särskilda bidrag för riksrekryterande gymnasial utbildning för elever med funktionshinder.

statsbidrag för åren 2007, 2008 och 2009.³⁷ Mot bakgrund av det ökade elevantalet önskar kommunen omförhandla avtalet med staten.³⁸

Statligt bidrag till Örebro kommun för riksgymnasieverksamheten, budgetåren 2008 och 2009.

Typ av bidrag	2008	2009
RGD/RGH		
6 § Verksamhetsstöd	104 877 000 (233 600 kr/elev)	109 664 000 (244 200 kr/ elev ³⁹)
8 § Särskilda stödinsatser för dövblinda elever	4 900 000	4 977 000
9 § Bidrag till basorganisation för dövblinda elever	1 184 914	1 216 077
Totalt RGD/RGH	110 961 914	115 857 077
Rgysär D/H		
6 § Verksamhetsstöd	16 595 749	17 032 217
Extra bidrag enligt regeringsbeslut	4 780 000	3 000 000
Totalt Rgysär D/H	21 375 749 (534 400 kr/elev)	20 032 217 (500 800 kr/elev ⁴⁰)
TOTALT till Örebro kommun	132 337 663	135 889 294

Källa: Skolverket, Statskontorets bearbetning

År 2008 betalade Skolverket ut drygt 132 miljoner kronor till Örebro kommun för de två riksgymnasieverksamheterna. Om man enbart ser till det utbetalade verksamhetsstödet uppgick det till i genomsnitt 233 600 kronor per elev i RGD/RGH och 534 400 kronor i Rgysär D/H. År 2009 betalade Skolverket ut totalt nästan 136 miljoner kronor. Under år 2010 kommer Skolverket att betala ut sammanlagt minst 139 miljoner kronor till verksamheterna.

Örebro kommun har utöver statsbidraget rätt till interkommunal ersättning från elevernas hemkommuner.⁴¹ Vid beräkningen av ersättningens storlek inom RGD/RGH utgår kommunen från sin interkommunala programprislista, vilken är densamma som för reguljär gymnasieutbildning. Beroende på program varierar ersättningen mellan 36 000 och 70 000 kronor per elev och termin.⁴² Elevernas hemkommuner ska därutöver betala en extra ersättning om 4 000 kronor per termin, i likhet med vad som gäller för elever i den Rhanpassade utbildningen.⁴³ Enligt Örebro kommuns redovisning betalade

³⁷ Enligt särskilda regeringsbeslut utbetalades 3 245 000 kronor år 2007, 4 780 000 kronor år 2008 och 3 000 000 kronor år 2009.

³⁸ Synpunkt framförd av Örebro kommun i redovisningen avseende 2008 års verksamhet.

³⁹ Statskontoret har i beräkningen utgått från 449 elever.

⁴⁰ Statskontoret har i beräkningen utgått från 40 elever.

⁴¹ 9 kap. 12§ gymnasieförordningen (1992:394).

⁴² *Riksgymnasium för döva och hörselskadade, Årsbokslut 2008*. Örebro kommun 2009-04-29, ärendenr Gy 82/2009.

⁴³ 5 kap. 25 § skollagen (1985:1100) samt förordning (SKOLFS 1992:44) om extra ersättning för vissa handikappade elever vid studier i gymnasieskola.

elevernas hemkommuner i genomsnitt knappt 100 000 kronor i utbildningskostnad per elev år 2008.

Örebro kommuns ekonomiska redovisning för RGD/RGH 2008.

	Kronor	Kronor per elev
TOTALA intäkter	144 564 000	
Kommunanslag Örebro (81 elever)	0	0
Statsbidrag, inkl. extra bidrag (449 elever)	103 877 000	231 350
Interkommunal ersättning (368 elever)	36 708 000	99 750
Övriga intäkter	3 979 000	
TOTALA kostnader	145 349 000	324 000

Källa: Örebro kommun, Statskontorets bearbetning

Av Örebro kommuns redovisning för Rgysär D/H framgår inte vilka principer som tillämpas vid beräkningen av den interkommunala ersättningens storlek. Det framgår dock att kommunen ingår separata avtal med elevernas hemkommuner om utbildning, elevhemsboende respektive ersättning för personlig resurs. Statskontoret tolkar personlig resurs som personligt stöd enligt LSS.⁴⁴ För Rgysär D/H uppgick den interkommunala ersättningen till 268 000 kronor per elev. Det är oklart vad ersättningen ska täcka för kostnader.

Örebro kommuns ekonomiska redovisning för Rgysär D/H 2008.a

	Kronor	Kronor per elev
TOTALA intäkter	36 108 000	839 721
Kommunanslag Örebro (3 elever)	380 000	126 667
Statsbidrag (inkl. extra bidrag)	21 376 000	497 116
Interkommunal ersättning (40 elever)	10 730 000	268 250
Övriga intäkter	3 622 000	
TOTALA kostnader	35 649 000	829 046
– Kostnader utbildning	15 442 000	359 116
– Kostnader boende	17 977 000	418 070

Källa: Örebro kommun, Statskontorets bearbetning

För år 2008 var 81 elever inom RGD/RGH och 3 elever inom Rgysär D/H folkbokförda i Örebro kommun. Örebro kommun uppger att kommunen själv bidrar till finansieringen av riksgymnasieverksamheten vad gäller vissa av de elever som är folkbokförda i kommunen.

Av kommunens årsbokslut för RGD/RGH för 2008 finns inga intäkter av anslag från Örebro kommun redovisade. Företrädare för kommunen uppger dock att kommunen år 2008 bidrog med totalt 785 000 kronor beräknat på

⁴⁴ Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

för nio elever, vilket motsvarade 87 200 kronor per elev.⁴⁵ Utslaget på samtliga 81 folkbokförda elever i kommunen uppgår anslaget till 9 700 kronor per elev. Nio elever är det antal som kommunen bedömer skulle ha blivit utfallet för Örebro om det totala antalet döva och hörselskadade gymnasieelever var jämnt fördelade över landets kommuner.

Inom Rgysär D/H uppgick intäkterna av anslag från Örebro kommun samma år till totalt 380 000 kronor. För de 3 elever som var hemmahörande i Örebro motsvarar det 127 000 kronor per elev. Anslaget utgör hälften av den interkommunala ersättning som kommunen tar ut av övriga hemkommuner. Anslaget kan också jämföras med den kostnad Örebro kommun hade för samtliga 198 elever inom kommunens ”reguljära” gymnasiesärskola, vilken enligt Skolverkets statistik uppgick till 231 000 kronor per elev.

3.2.2 Boende och boendeomsorg

Örebro kommun ska enligt avtalet med staten anvisa kost och logi för de elever på RGD/RGH som behöver och så önskar.⁴⁶ Åtagandet för Örebro kommun vad gäller Rgysär D/H omfattar boendeomsorg för eleverna.⁴⁷ Läsåret 2008/09 omfattades enligt kommunens redovisning cirka 282 elever i RGD/RGH och 40 elever i Rgysär D/H av boende.

Örebro kommun redovisade för läsåret 2008/09 nära 37,7 miljoner kronor i kostnader för boendet för RGD/RGH. Intäkterna från hyror och boendeavgifter uppgick till 36,1 miljoner kronor.⁴⁸ För Rgysär D/H har Örebro kommun redovisat en kostnad om 18 miljoner kronor år 2008. Intäkterna till boendet är däremot inte specificerade.

Elever vid RGD/RGH som tillfälligt bor i Örebro har rätt till inackorderingsbidrag från sin hemkommun. Bidraget uppgår till lägst 1/30 av prisbasbeloppet för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Stödet ska avse bl.a. boende och fördyrat uppehälle.⁴⁹ Eleverna har också rätt till Rg-bidrag som bland annat omfattar skälig ersättning för kost och logi samt annan service i samband med boendet.⁵⁰

⁴⁵ Anslaget är ungefär i nivå med kommunens kostnader för gymnasieskolan. För samtliga elever i gymnasieskolan, hemmahörande i Örebro, hade kommunen år 2008 en genomsnittlig kostnad på 83 400 kronor per elev.

⁴⁶ 9 kap. 13 § gymnasieförordningen (1992:394).

⁴⁷ Godkännande av avtal mellan staten och Örebro kommun om utbildning inom Örebro gymnasiesärskola för döva/hörselskadade utvecklingsstörda elever från hela landet. Regeringsbeslut 12, 2001-01-18, dnr U1998/4354/G.

⁴⁸ Bokslut RGD/RGH boende läsåret 2008/09. Örebro kommun 2009-10-13, dnr 126-08-032.

⁴⁹ 5 kap. 33 § skollagen (1985:1100).

⁵⁰ Förordning (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

Centrala studiestödsnämnden och Örebro kommun ingick år 1998 ett avtal om prissättningen av de boendeformer som Örebro tillhandahåller.⁵¹ Avtalet gäller tills vidare och syftar till en skälig prissättning av de olika boendeformerna, dvs. en prissättning som täcker kommunens kostnader utan att ge varken över- eller underskott. Statskontoret har inte kunnat utläsa om även elever vid Rgysär D/H har rätt till Rg-bidrag.

Inför varje läsår ska kommunen presentera boendepreiserna för CSN för godkännande.⁵² Utifrån detta beräknas också hur stort Rg-bidraget ska vara. Om kommunen anvisat boendet betalar CSN ersättningen för kost och logi direkt till Örebro kommun. Ersättningen betalas för högst nio månader om året. Rg-bidrag utgår för de kostnader som inte täcks av elevernas hemkommuner genom inackorderingsbidraget.

Den ersättning för boende som CSN betalade ut till Örebro kommun läsåret 2008/09 uppgick till drygt 31,5 miljoner kronor. Det motsvarar en genomsnittlig ersättning om 111 000 kronor per boende elev.

3.2.3 Resor

Elever inom RGD/RGH som bor tillfälligt på utbildningsorten får genom Rg-bidraget ersättning för skäliga kostnader för resor mellan bostadsorten och utbildningsorten. För dagliga resor till och från skolan inom Örebro kommun som överstiger sex kilometer får eleven ersättning från hemkommunen. För resor som understiger sex kilometer men där eleven på grund av sin funktionsnedsättning anses vara i behov av dagliga resor till och från skolan utgår Rg-bidrag.

CSN betalade läsåret 2008/09 ut sammanlagt 6,3 miljoner kronor i ersättning för hemresor och dagliga resor för elever inom RGD/RGH. Det motsvarar i genomsnitt 18 800 kronor per elev.

Utbetalt Rg-bidrag i kronor för resor till elever vid RGD/RGH i Örebro läsåret 2008/09.

	Örebro
Dagliga resor	62 259
Hemresor	6 261 082
Resor totalt	6 323 341
Bidrag per elev ⁵³	18 764

Källa: Centrala studiestödsnämnden, Statskontorets bearbetning

⁵¹ Avtal mellan CSN och Örebro kommun om prissättning av RGD/RGH:s boendeformer. Avtalet är undertecknat 1998-06-26.

⁵² För läsåret 2009/10 har kostnaden per boendeplats beräknats till 11 595 kronor i månaden för veckohem, 15 861 i månaden för kollektivboende med mat samt 14 561 i månaden för kollektivboende utan mat.

⁵³ Beräknat på 337 elever.

Statskontoret har inga uppgifter om resekostnaderna för elever inom Rgysär D/H och hur dessa finansieras.

3.3 Översikt av ersättningen till riksgymnasieverksamheterna

Riksgymnasierna för svårt rörelsehindrade (Rh-anpassad gymnasieutbildning)					
	UTBILDNING (159 elever)	BOENDE OCH OMVÅRDNAD (85 elever)	HABILITERING (159 elever)	RESOR (89 elever)	TOTALT
Staten	Anslag 1:6 ap. 2 (Skolverket) 54,9 miljoner kronor (308 500 kronor/elev)	Anslag 1:6 ap. 4 (SPSM) 49,2 miljoner kronor (578 700 kronor/elev) Anslag 1:4 ap. 1 (CSN) 1,7 miljoner kronor (19 400 kronor/elev) Två tredjedelar av kostnaden	Anslag 1:6 ap. 4 (SPSM) 24,6 miljoner kronor (154 800 kronor/elev) Två tredjedelar av kostnaden	Anslag 1:4 ap. 1 (CSN) 4 miljoner kronor (44 900 kronor/elev)	133 miljoner kronor
Hemkommuner (exkl. anordnande kommuner)	16,7 miljoner kronor (247 000 kronor/elev) Programkostnad, extra ersättning (8 000 kronor/år) och ev. elevassistsans	25,7 miljoner kronor (302 800 kronor/elev) En tredjedel av kostnaden			42 miljoner kronor
Anordnande kommuner	1,5 miljoner kronor (20 000 kronor/elev) Programkostnad och ev. elevassistsans				1,5 miljoner kronor
Hemlandsting			12,9 miljoner kronor (80 900 kronor/elev) En tredjedel av kostnaden		12,9 miljoner kronor

Riksgymnasierna i Örebro för döva och hörselskadade m.fl. (RGD/RGH och Rgysär D/H)				TOTALT
	UTBILDNING (449 + 43 elever)	BOENDE (282 elever)	RESOR (337 elever)	
Staten	Anslag 1:6 ap. 2 (Skolverket) Eleverbaserad verksamhetsstöd RGD/RGH 104,9 miljoner kronor (233 600 kr/elev) Anslag 1:6 ap. 2 (Skolverket) Dövblinda elever RGD/RGH 6,1 miljoner kronor Anslag 1:6 ap. 2 (Skolverket) Eleverbaserad verksamhetsstöd Rgysär D/H 21,4 miljoner kronor (534 400 kronor/elev) Programkostnad RGD/RGH, extra ersättning (8 000 kronor/år) och ev. elevassistent 36,7 miljoner kronor (99 750 kr/elev)	Anslag 1:4 ap. 1 (CSN) 31,5 miljoner kronor (111 000 kronor/elev)	Anslag 1:4 ap. 1 (CSN) 6,3 miljoner kronor (18 750 kronor/elev)	170 miljoner kronor
Hemkommuner (exkl. anordnande kommuner)	Programkostnad RGD/RGH och ev. elevassistent 0,8 miljoner kronor (9 700 kronor/elev)			47 miljoner kronor
Örebro kommun	Programkostnad Rgysär D/H, extra ersättning och ev. elevassistent 10,7 miljoner kronor (268 200 kronor/elev) Programkostnad RGD/RGH och ev. elevassistent 0,8 miljoner kronor (9 700 kronor/elev) Programkostnad Rgysär D/H och ev. personlig assistans 380 000 kronor (126 700 kronor/elev)			1,2 miljoner kronor

4 Statskontorets bedömningar

Staten står idag för en stor andel av kostnaderna för de olika riksgymnasieverksamheterna – uppskattningsvis närmare $\frac{3}{4}$ vilket motsvarar cirka 300 miljoner kronor. I detta avsnitt analyseras hur denna kostnadsfördelning förhåller sig till de olika aktörernas formella ansvar vad gäller gymnasieutbildning och omvårdnad.⁵⁴

4.1 Utbildning

Enligt skollagen är det kommunen som har det huvudsakliga ansvaret för att ge elever i kommunen en gymnasieutbildning.⁵⁵ Det allmänna ska säkerställa att barn och ungdomar oberoende av kön, geografisk hemvist eller sociala och ekonomiska förhållanden, har lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet.⁵⁶ För att tillförsäkra detta har staten åtagit sig att antingen som huvudman eller finansiär, som är fallet med riksgymnasieverksamheterna, stödja utbildning till elever med vissa specifika funktionsnedsättningar. Detta åtagande kan röra sig om stöd i form av ekonomiska bidrag, kompetens eller riksintag.

För utbildning och stöd i utbildningen vid riksgymnasierna är det således motiverat att staten bistår med de resurser som krävs för att erbjuda elever inom riksgymnasieverksamheternas målgrupp det som en enskild kommun, av olika anledningar, inte har möjlighet till.

Det statliga åtagandet för utbildningen vid riksgymnasierna sträcker sig således enligt Statskontoret till de merkostnader som riksgymnasieverksamheten medför för elevernas hemkommuner. Detta innebär att hemkommunen har ett grundläggande kostnadsansvar för eleven även under dennes skolgång vid ett riksgymnasium.

Statskontoret kan konstatera att utbildningskostnaderna för elever vid de olika riksgymnasieverksamheterna idag delas mellan staten å ena sida och kommunen å den andra. Vid den Rh-anpassade utbildningen uppgår den totala statliga kostnaden till cirka 308 000 kronor per elev och år och hemkommunens kostnad till cirka 247 000 kronor. Hemkommunens utbildningskostnad för en elev vid en Rh-anpassad gymnasieskola i Linköping, som inte betecknas som ett riksgymnasium, uppgår emellertid till 470 000 kronor per elev i interkommunal ersättning.⁵⁷

⁵⁴ För riksgymnasiesärskolan har det utifrån det material som Statskontoret haft tillgängligt inte gått att analysera de olika aktörernas kostnader utifrån olika poster. Det kan emellertid konstateras att statens totala kostnadsansvar i förhållande till kommunerna för denna riksgymnasieverksamhet är litet jämfört med de övriga riksgymnasieverksamheterna.

⁵⁵ 5 kap. skollagen (1985:1100).

⁵⁶ 1 kap. 2§ skollagen (1985:1100).

⁵⁷ Specialpedagogiska skolmyndigheten 2009-12-21.

Även vid RGD/RGH är hemkommunens kostnad för utbildning låg i förhållande till kostnaden för andra alternativ. I Göteborg finns ett gymnasium för hörselskadade elever. För en utbildningsplats vid denna skola betalar hemkommunen för närvarande 235 000 kronor per år i interkommunal ersättning vilket kan jämföras med knappt 100 000 kronor för en elev vid RGD/RGH.

Detta indikerar att hemkommunernas ersättning för utbildning inom riksgymnasieverksamheten är låg i relation till kommunala alternativ. Detta innebär att det kan vara billigare för en kommun om en elev går vid något av riksgymnasierna än att göra anpassningar inom sin egen gymnasieskola eller att ha en elev vid en gymnasieskola i en annan kommun. Det finns därmed en risk att fördelningen av utbildningskostnaderna vid riksgymnasierna inte speglar kommunernas formella ansvar på området.

Det finns också mycket som tyder på att de anordnande kommunerna idag bidrar med en oproportionerligt liten del av utbildningskostnaden för egna elever vid riksgymnasierna. Det finns heller inga tydliga regler för vad de anordnande kommunerna ska betala för sina egna elever. Inte heller i de avtal som staten har ingått med Örebro kommun anges detta.

Mot bakgrund av den låga ersättning för utbildning vid riksgymnasierna som både hemkommunerna och de anordnande kommunerna betalar föreslår Statskontoret att ersättningen borde öka.

4.2 Boende

I lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade anges att kommunerna ansvarar för boende och omvårdnad i boende för personer med bland annat utvecklingsstörning eller fysiska funktionsnedsättningar som medför ett omfattande behov av stöd eller service.⁵⁸ Vid riksgymnasierna finns elever med sådana typer av funktionsnedsättningar framförallt i den Rh-anpassade gymnasieverksamheten samt riksgymnasiesärskolan i Örebro.

För boendet och omvårdnaden i boendet vid den Rh-anpassade utbildningen samt utbildningen vid riksgymnasiesärskolan i Örebro är det mot bakgrund av kommunernas formella ansvar på området rimligt att det statliga åtagandet begränsas till att omfatta de merkostnader som kan härledas till riksgymnasieverksamheten som sådan. Sådana merkostnader kan omfatta kostnader för själva boendet som inte hade varit aktuellt om eleven hade gått i gymnasieskola i sin hemkommun samt det grundläggande ansvar för omvårdnad som kommunen har när eleven är hemma exempelvis vid lov och helger.

⁵⁸ 2.9.9c §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Idag delas boendekostnaderna vid den Rh-anpassade utbildningen mellan staten och elevernas hemkommuner. Staten står för 2/3 och hemkommunen för 1/3. I dag uppgår denna tredjedel till drygt 300 000 kronor per elev och år. Detta kan jämföras med kommunernas nettokostnad enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) för särskilt boende för barn (inklusive omvårdnadsinsatser) som år 2008 var drygt en miljon kronor.⁵⁹ I relation till denna kostnad är kommunernas kostnad för boende och omvårdnad i boende vid de Rh-anpassade riksgymnasieskolorna låg. Emellertid hade det särskilda boendet för många elever vid dessa skolor sannolikt inte varit aktuellt om eleven bott kvar i sin hemkommun. Dessutom måste hemkommunen ofta ha beredskap för omvårdnadsinsatser för eleven under exempelvis lov och helger. Mot bakgrund av detta bedömer Statskontoret att dagens kostnadsfördelning överensstämmer med de principer som motiverar det statliga åtagandet på området.

Elever vid RGD/RGH som är tillfälligt inackorderade i Örebro har enligt skollagen rätt till så kallat inackorderingsbidrag från hemkommunen. Staten ersätter genom så kallat Rg-bidrag det som inte täcks av inackorderingsbidraget.

Statskontoret bedömer att de elever som på grund av utbildning vid RGD/RGH är tillfälligt inackorderade i Örebro kommun i de allra flesta fall inte skulle ha bott på elevhem eller dylikt om de fått sin gymnasieutbildning i hemkommunen. Detta innebär att boendekostnaderna för dessa elever är förknippade med riksgymnasieverksamheten som skolform. Statskontoret bedömer således även i detta fall att kostnadsfördelningen överensstämmer med de principer som motiverar ett statligt åtagande på området.

4.3 Habilitering

Varje landsting ska erbjuda en god hälso- och sjukvård, däribland habilitering, åt dem som är bosatta i landstinget.⁶⁰ En elev vid gymnasieskolan anses vara bosatt där den har sin egentliga hemvist. Detta kan vara hos föräldrar eller annan anhörig.⁶¹ Således ska hemlandstinget svara för habilitering för en inackorderad elev vid riksgymnasierna eftersom eleven fortfarande anses ha sin hemvist i hemlandstinget. I gymnasieförordningen anges emellertid att kostnaderna för habilitering vid de Rh-anpassade gymnasieskolorna⁶² ska fördelas mellan staten och hemlandstinget. Hemlandstinget ska enligt förordningen stå för 1/3 av habiliteringskostnaden⁶³ vilket medför att staten ska stå för 2/3. Enligt Statskontoret överensstämmer inte detta med principen att staten endast ska svara för de merkostnader som är

⁵⁹ E-post från Peter Sjöquist (SKL) 2010-02-10.

⁶⁰ 3, 3b §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

⁶¹ 11 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁶² Habilitering är inte annat än i undantagsfall endast aktuellt för elever vid de Rh-anpassade gymnasieutbildningarna.

⁶³ 10 kap. 11 § gymnasieförordningen (1992:394).

förknippade med riksgymnasierna som skolform. Hemlandstinget hade behövt bekosta habilitering om eleven bott kvar i hemlandstinget. Hemlandstinget bör således inte kompenseras för någon merkostnad i detta fall. Att staten ska bidra till hemlandstingens kostnader för habilitering kan inte heller anses motiverat utifrån grunden för det statliga åtagandet inom riksgymnasieverksamheten.

Statskontoret föreslår mot bakgrund av detta att hemlandstingen tar det fulla ansvaret för habiliteringskostnaderna.

4.4 Resor

För elever i gymnasieskolan som har längre än sex kilometer mellan hemmet och skolan ska kommunen ansvara för elevens dagliga reskostnader.⁶⁴ För elever vid RGD/RGH som är inackorderade i Örebro kommun och har längre än sex kilometer mellan hemmet på skolorten och skolan⁶⁵ ska hemkommunen således ge ersättning för dagliga resekostnader.⁶⁶ Hemkommunen har därmed samma ansvar för reskostnaderna för elever i RGD/RGH som för gymnasieelever i hemkommunen. Hemkommunens kostnader för dagliga resor för elever vid RGD/RGH överensstämmer således med kommunernas formella ansvar på området.

För elever vid de Rh-anpassade riksgymnasierna svarar CSN för kostnaderna för dagliga resor mellan skola och hemmet på skolorten. I dagsläget är dock avståndet mellan skola och hem så pass kort att några reskostnader sällan blir aktuella.

Elever som är inackorderade i någon av riksgymnasiekommunerna har rätt till ersättning från CSN för resor till och från hemkommunen sammanlagt 20 gånger per år. Eftersom dessa resor är förknippade med riksgymnasieverksamheten som skolform anser Statskontoret att det är rimligt att staten står för dessa kostnader.

4.5 Statens ersättning till de anordnande kommunerna

Enligt uppdraget ska Statskontoret föreslå principer för hur staten i framtiden ska ersätta de kommuner som *anordnar* riksgymnasieverksamhet.⁶⁷ Ett sådant förslag bör ta sin utgångspunkt i de principer för fördelning av

⁶⁴ 2§ lagen om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor (1991:1110).

⁶⁵ För elever vid RGD/RGH med kortare avstånd mellan skolan och hemmet men som på grund av sin funktionsnedsättning bedöms vara i behov av skolskjuts utgår Rg-bidrag. År 2008 var statens totala kostnad för dagliga resor endast 62 300 kronor.

⁶⁶ 5 kap. 33§ skollagen (1985:1100).

⁶⁷ Eftersom habiliteringskostnaderna helt föreslås läggas på hemlandstinget berörs inte dessa i detta avsnitt. CSN:s bidrag till elevernas resor genom Rg-bidraget berörs inte heller eftersom dessa medel inte går till de anordnande kommunerna.

kostnadsansvar som Statskontoret har diskuterat i denna promemoria. Utifrån dessa principer bör staten ersätta de anordnande kommunerna för sådana kostnader för verksamheten som inte täcks av intäkter från interkommunala ersättningar och anslag för egna elever. Statens ersättning till de anordnande kommunerna bör totalt sett minska som en följd av att elevernas hemkommuner, inklusive de anordnande kommunerna, enligt Statskontorets bedömning bör ta ett större ekonomiskt ansvar för elevernas utbildningskostnader.

En annan princip för statens ersättning till de anordnande kommunerna bör vara att ersättningssystemet är enkelt och enhetligt. Det bör innefatta att det är möjligt att på ett enkelt sätt kunna följa upp hur de statliga medlen har använts. Statskontoret anser att dagens ersättningssystem inte överensstämmer med sådana principer. De tre olika riksgymnasieverksamheterna och finansieringen av dem regleras exempelvis på olika sätt. Vidare är tre myndigheter involverade i att utbetala statligt stöd till de anordnande kommunerna. Ersättningen för boende går i vissa fall från Centrala studiestödsnämnden via eleven eller elevens vårdnadshavare till den anordnande kommunen. Ersättningar för bl.a. elevernas boendeomsorg, som till en del utgör transaktioner mellan olika kommunala huvudmän, går via Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Specialpedagogiska skolmyndigheten har föreslagit att myndigheten tar ansvar för samtliga avtal med de berörda huvudmännen. Statskontoret bedömer att en sådan ordning kan öka förutsättningarna för enhetlighet och styrning från statens sida. Specialpedagogiska skolmyndigheten menar dock att ett krav på huvudmännen att särredovisa kostnaderna för verksamheten inte skulle vara lika viktigt som kravet på redovisningen av verksamhetens innehåll. Statskontoret delar inte denna bedömning, utan menar att statens ersättning bör åtföljas av tydliga krav på kostnadsredovisningar. Detta är en förutsättning för att kunna bedöma rimligheten i de anordnande kommunernas kostnader och därmed statens stöd till verksamheterna.

Statskontoret instämmer i Specialpedagogiska skolmyndighetens förslag om att statens ersättning för riksgymnasieverksamheten till de anordnande kommunerna i framtiden bör bygga på en fast del för utbildning, boende och omvårdnad i boendet. Vid sidan av en fast del, som syftar till att finansiera en bas för organisation och verksamhet, bör denna kompletteras med en rörlig del som utgår ifrån elevantalet vid riksgymnasierna. Statskontoret föreslår att båda dessa ersättningar schablonieras utifrån genomsnittliga kostnader för respektive riksgymnasieverksamhet. Ett sådant ersättningssystem skulle innebära färre bidragsformer, ökad enhetlighet och bättre överblick.

Statskontoret föreslår också att utbetalningarna av statens stöd till verksamheterna så långt möjligt samlas till en myndighet i syfte att skapa bättre förutsättningar för uppföljning, kontroll och styrning.

